

Ekonomisk statistik och analys
Marcus Lundgren

Möte i användarrådet för ekonomisk statistik 18 februari 2025

Närvarande:

Lena Sellgren, Business Sweden, ordförande
Jyry Hokkanen, Riksbanken
Ellen Khan (ersatte Eric Spector), Teknikföretagen
Ylva Hedén Westerdahl, Konjunkturinstitutet
Pär Hansson, Tillväxtanalys
Henrik Siverbo, Finansdepartementet
Andrea Femrell, Näringslivets regelnämnd
Henrik Larsson, Finansinspektionen
Anders Bergvall, Handelsbanken
Lalaina Hirvonen, Riksdagens utredningstjänst
Pernilla Johansson, Swedbank
Mattias Bruér, Riksgälden

Från SCB:

Per Andreasson, ESA/NUP/LEDN
Mattias Björling, ESA/BFN/LEDN
Marcus Lundgren, sekreterare, ESA/NUP/NS
Daniel Lennartsson, ESA/BFN/OE
Mattias Kain Wyatt, ESA/BFN/PRR
Sebastian Rask, ESA/NUP/NS
Emma Stavås, D/UTV/MET
Yingfu Xie, ML/MA/MET
Markus Ridhagen, D/UTV/MET

Frånvarande:

Torbjörn Isaksson, Nordea
Ann-Sofie Öberg, Ekonomistyrningsverket

1 Mötet öppnas

Mötet öppnades och inleddes med en presentationsrunda.

2 Godkännande av dagordning

Dagordningen godkändes.

3 Mötesanteckningar från föregående möte

Inga synpunkter på föregående mötesanteckningar.

4 Information från SCB och rådets medlemmar

Jyry Hokkanen (Riksbanken) nämnde att Riksbankens företagsundersökning kommer att publiceras i början av mars. Konsekvenserna av tullar är något man kollar på. Man försöker lyfta organisationens kunskap om AI och hur det ska användas. Det finns både tekniska och juridiska utmaningar med detta. Det finns planer att skriva en fördjupning om tjänstestatistiken under våren.

Ellen Khan (Teknikföretagen) informerade om att regionala IO-analyser som visar på industrins betydelse för regionerna kommer snart. En konkurrensrapport om industrins betydelse för konkurrensen är också på gång. Nästa prognos publiceras i maj.

Ylva Hedén Westerdahl (Konjunkturinstitutet) berättade att en ny hållbarhetsrapport snart kommer att publiceras. SCB:s befolkningsprognos är intressant. Nästa prognos från Konjunkturinstitutet publiceras den 26 mars. Konjunkturinstitutet kommer att titta mer på regional analys. Det gjordes ett stort jobb kring globala värdekedjor som tyvärr inte avslutades. Man ska nu återuppta detta arbete.

Pär Hansson (Tillväxtanalys) berättade att det finns ett förslag att det ska skapas en ny myndighet med ett samlat ansvar för analyser och utvärderingar inom hållbar tillväxt och infrastruktur. Trafikanalys föreslås överföras och inordnas i sin helhet i Tillväxtanalys, liksom även Konjunkturinstitutets miljöekonomiska analysuppdrag. Detta skulle i så fall innebära ett utökat statistikansvar för myndigheten.

Henrik Siverbo (Finansdepartementet) berättade att de arbetar med vårpropositionen som ska presenteras den 15 april.

Andrea Femrell (Näringslivets regelnämnd) nämnde att de tittar mycket på uppgiftslämnarbördan. Förra året var det en minskning för den offentliga statistiken med 10 tusen timmar. Det pågår ett AI-projekt där de tittar på överimplementering av EU-direktiv i svensk rätt. Data har inhämtats från 25 myndigheter. Mer information om detta kan presenteras på ett kommande användarrådsmöte.

Henrik Larsson (Finansinspektionen) nämnde att det är fortsatt arbete med utredningen om amorteringskrav. En rapport om bolån och bostadsmarknaden kommer den 2 april. FI ska flytta till nytt kontor i april. Det pågår löpande arbete med att koda upp datahämtning via API:er. Ett förslag är att diskutera den frågan vidare i den här gruppen.

Anders Bergvall (Handelsbanken) berättade att de kollar på världsekonomin och konsekvenser av eventuella tullar. De ska kolla närmre på detaljhandeln och e-handel.

Lalaina Hirvonen (Riksdagens utredningstjänst) berättade att det har varit många frågor om miljö, klimat och energi den senaste tiden. Nu pågår det förberedelser inför vårpropositionen. RUT hade frågor om CKM-metoden (brusning av data) och har fått besök från SCB som förklarar hur det fungerar.

Pernilla Johansson (Swedbank) informerade om att Swedbank Pay kortstatistik fortfarande uppdateras i Macrobond men de skickar inte längre ut någon rapport. Det görs en djupdykning inom detaljhandeln och en rapport om regionala utsikter. Nästa konjunkturrapport släpps i maj.

Mattias Bruér (Riksgälden) nämnde att de brukar göra tre större rapporter per år. I år kommer det göras en förenklad statsupplämningsrapport. Det görs mycket prognosarbete som endast är för internt bruk.

Lena Sellgren (Business Sweden) berättade att exportchefsindex publicerades för ett par veckor sedan. Indexet ökade men framåtblicken var negativ. För tre år sedan genomförde Business Sweden en intervjuundersökning till företag med tillverkning i Sverige om deras inköp från utlandet och om inköpen har flyttats till andra länder. Undersökningen ska nu uppdateras under våren. Business Swedens tjänsteexportprojekt fortsätter.

Per Andreasson & Mattias Björling (SCB) nämnde att SCB:s GD kommer att sluta under våren. SCB har ett säkerhetsår i år. Syftet med att peka ut ett säkerhetsår är att skapa en starkare kultur och gemensam kunskapsnivå kring säkerhetsfrågor på SCB. Effekten ska vara dels att vi i större utsträckning kan undvika olika typer av säkerhetsincidenter, dels att vi snabbare och mer effektivt kan åtgärda och minimera skada vid en incident. Det kommer att hållas föreläsningar, seminarier och andra aktiviteter med tema säkerhet under året.

Det var nyligen en EDP-revision som gick bra, men det är alltid ett antal åtgärds punkter vid revisioner. Eurostat efterfrågar mer uppgifter om militära utgifter. Arbete med budgetunderlag pågår.

En ny version av SNI är på gång. Implementeringen kommer att ske successivt. Arbetet med ny manual till NR pågår och ska implementeras 2029. Det pågår också arbete med att fram längre tidsserier för NR.

Eurostat har öppnat upp ramlagstiftningen för den ekonomiska statistiken för uppdatering och revidering. Globalisering och digitalisering är områden man tittar extra på. Det är också fokus på säkerhet och europeiska företags konkurrenskraft. Man väger också in minskning av företagens administrativa börda.

På SCB tittar man på IT-miljön och bygger nya IT-system för bland annat Producentprisindex (PPI) och byggkostnadsindex. Man tittar på användning av open source-verktyg till detta.

Mer info om ny SNI-version och ny NR-manual kommer när det finns mer att berätta.

5 Frågan om de senaste årens stigande tjänsteimport och tjänsteexport

För diskussion (Daniel Lennartsson & Mattias Kain Wyatt)

Exporten av tjänster har, mätt i kvartalstakt, ökat för 16 av de 17 senaste kvartalen. Även importen har gått starkt. Utrikeshandeln med tjänster har växt betydligt mer än utrikeshandeln med varor sen pandemin. Många funderar på vad det beror på, även om bidraget till BNP (tjänstenettot) inte är så stort.

De tre produktgrupper som står för den största delen av både exporten och importen av tjänster är Information (J) och Juridik, ekonomi, vetenskap (M) samt Uthyrning, resetjänster (N). Resevalutan är också en stor del av tjänstehandeln.

För export av tjänster är det cirka 42 tusen företag med värde över 100 tkr enligt momsuppgifter. De 20 största företagen står för 35 procent av värdet och de 70 största står för 50 procent. För att nå upp till 70 procent behövs 315 företag. För import av tjänster är det cirka 44 tusen företag med värde över 100 tkr. De 20 största står för 40 procent av värdet och de 46 största står för 50 procent. För att nå upp till 70 procent behövs 254 företag.

Om man tittar på export och import av tjänst per bransch är de största branschgrupperna Varor + handel (A-G), Transport (H-I), Information (J) och Juridik, ekonomi, vetenskap (M).

Med hjälp av undersökningen Företagens ekonomi (FEK) kan man dela upp den totala exporten (varor och tjänster) utefter om motparten är bolag inom respektive utom den egna koncernen. Totalt sett är de två delarna ungefär lika stora, men om man estimerar andelen av exporten som är export av tjänst så utgör exporten utom koncern cirka två tredjedelar av tjänsteexporten.

Om man tittar på exportutvecklingen från 2019 till 2023 så är det ungefär samma nivå inom och utom koncern, men för estimatet av tjänsteexporten så är utvecklingen utom koncern betydligt högre.

Redovisningsexpertis på SCB känner inte till några *stora* förändringar på redovisningsområdet som skulle kunna förklara de senaste årens utveckling. Distinktionen mellan vara och tjänst är inte trivial. Fastprisberäkningen bygger inte i alla delar på ändamålsenliga deflater. Det förekommer koncerninterna flöden med transferpriser.

SCB kommer skriva två artiklar om tjänstehandeln i SVEK (mars och maj).

6 BNP från inkomstsidan

För diskussion (Sebastian Rask & Daniel Lennartsson)

BNP beräknas idag från produktionssidan och från användningssidan. Sedan kvartal 1 2022 finns data över såväl bruttoproduktion som insatsförbrukning i undersökningen Ekonomisk statistik på kvartal (ESK). Detta möjliggör att inputandelen kan förändras från kvartal till kvartal i beräkningarna av BNP från produktionssidan. En annan ny möjlighet med uppgifterna från ESK är att

beräkna BNP från inkomstsidan. Detta görs genom att summera driftöverskott och sammansatt förvärvsinkomst (brutto) med arbetskraftskostnad (löner och sociala avgifter) och skatter på produktion och dra bort subventioner på produktion.

I dagsläget beräknas inkomsterna till kapitalägare residualt. Arbetskraftskostnaderna dras av från ett redan avstämt förädlingsvärde för att nå driftöverskottet. BNP stäms med andra ord endast av från två sidor, vad som har producerats och vad som har använts. Snarare än att bidra till bilden av den ekonomiska tillväxten ger inkomstsidan en kompletterande bild av inkomstfördelningen.

Tester har nu gjorts av att beräkna BNP från inkomstsidan med hjälp av data från ESK och detta test har resulterat i en artikel i SVEK. ESK täcker den icke-finansiella bolagssektorn. För övriga sektorer beräknas driftöverskott och sammansatt förvärvsinkomst residualt och arbetskraftskostnaden hämtas från andra källor. Vissa justeringar av primärstatistiken är nödvändiga eftersom ESK bygger på företagsekonomiska definitioner som inte helt överensstämmer med de nationalekonomiska definitionerna.

En tredje beräkningsmetod för BNP ställer också frågor om hur resultaten ska stämmas av, eftersom de aldrig ger exakt samma resultat på grund av olika osäkerheter i underlagen. Dagens avstämning mellan produktions- och användningssidan sker i flera steg. De två sidorna stäms först av i fasta priser för att sedan reflateras till löpande priser. Skulle samtliga tre sidor stämmas av med samma vikt i löpande priser skulle den avstämda utvecklingen bli lägre under 2023.

Diskussion och synpunkter från ledamöter i användarrådet:

Varför är den nya metoden konstant lägre?

SCB: Det är en kort tidsperiod. Det hade troligtvis varierat mer över en längre tid. Testet har gjorts i löpande priser och det kan också delvis förklara skillnaden.

Planerar ni att använda detta i produktionen?

SCB: ESK är en ny undersökning och vi behöver se hur den står sig över tid. Om ESK står sig vid jämförelse med FEK är det intressant att titta vidare på detta. ESK är designad för att efterlikna FEK så förutsättningarna finns för att minska skillnaderna mellan undersökningarna.

Det är bra att ny statistik används och om kvaliteten är bra ska den användas.

7 Maskininlärning (ML) på SCB

För information (Emma Stavås, Yingfu Xie & Markus Ridhagen)

SCB har tagit fram en AI-policy eftersom man såg behov av att i större utsträckning hantera AI sammanhållet, ha en entydig bild av AI:s användningsområden och ta vara på den potential som finns i AI. Policyn, som beslutades 2024, omfattar både de AI-tillämpningar som SCB utvecklar i statistikproduktionen och sådan AI som SCB använder för att effektivisera eller utveckla verksamheten, där SCB antingen använder AI-verktyg direkt eller

genom att anpassa dem. Policyn täcker både smal och bred AI och såväl egenutvecklad som inköpt AI.

AI används för att nå strategiska mål, primärt för att uppnå en innovativ, effektiv och säker statistikproduktion där vi har förmåga att utveckla och förvalta AI-modeller samt för att låsa upp medarbetarens potential för att förstärka kompetens och frigöra tid med stöd av AI. Det finns tre styrande principer:

- SCB använder AI ansvarsfullt
- SCB använder AI säkert
- SCB använder AI effektivt

AI-policyn kompletteras av interna riktlinjer för användning av AI på SCB. Det har också tagits fram en process för maskininlärning i statistikproduktionen.

Gruppen för maskininlärning på SCB bildades våren 2022 och den driver och håller samman operativt arbete inom ML vid SCB med fokus på ML i statistikproduktion. Gruppen har 11 medlemmar (metodstatistiker, dataanalytiker och IT). Gruppen ska utveckla och förvalta processen för maskininlärning, bedriva samt ge råd och stöd vid utveckling av ML-tillämpningar samt bedriva löpande omvärldsbevakning och samarbeta med angränsande projekt och/eller grupperingar.

Processen för maskininlärning bygger på GSBPM (Generic Statistical Business Process Model) och finns tillgänglig i Statistikproduktionsstödet på SCB:s webbplats. När processen togs fram hämtade man inspiration från CRISP-DM, ML for official statistics, Quality framework for statistical algorithms med mera.

SCB har tillämpat ML i ett flertal områden. Några av dem är kodning av yrke, granskning av tidsserier för finansmarknadsdata, modellering av svarssannolikheter, omläggning av SNI och kodning av utbildning.

SCB har skapat en plattform för, bland annat, arbete med ML som kallas BALSAM (Basplattform för bearbetning och analys i samverkan). Det pågår också samarbetsprojekt inom EU och med Örebro universitet om AI.

Ett exempel på användning av ML på SCB är tidsseriegranskning av finansmarknadsstatistik. Statistiken har månadsvis publicering med 10 tusen serier per månad. Efter granskning sker återkontakter vid misstänkta fel. Användningen av ML medför nya metodutmaningar. Det finns också utmaningar vad gäller infrastruktur och kapacitet. Det finns potential i att använda ML i fler granskningstillämpningar.

Ett annat exempel är omläggningen av SNI från SNI2007 till SNI 2025 i företagsregistret. De problematiska fallen är de SNI-koder som delas i flera nya koder. Arbetsställen och bolag måste då tilldelas en av de nya branscherna. Detta görs genom en språkmodell (LLM) som tränats på beskrivningar av vad alla SNI-koder omfattar för verksamheter. Modellen identifierar nyckelord för branscherna som sedan matchas mot beskrivningar av bolagens verksamhet som inhämtas från Bolagsverket och Skatteverket. Utöver den maskinella kodningen kommer det att ske manuell kodning för de viktigaste och mest

komplexa företagen. Det finns också en digital tjänst där bolagen själva kan gå in och välja vilken ny SNI-kod de ska ha.

Diskussion och synpunkter från ledamöter i användarrådet:

Finns det en risk att det blir en svart låda där medarbetarna tappar förståelsen för den statistik de arbetar med?

SCB: Det är en fråga vi har funderat på. I fallet med tidsseriegranskning så flaggas misstänkta fel, men sedan är det en handläggare som arbetar vidare med de misstänkta uppgifterna.

I vilken utsträckning har ni börjat ersätta manuellt arbete med ML-modeller?

SCB: I vissa delar som klassificering och granskningen av finansmarknadsstatistiken används det i produktionen och det uppskattas av medarbetarna.

Finns det motstånd till den nya metoden för omkodning av SNI hos de som är experter på området?

SCB: De viktigaste företagen kommer fortfarande att granskas av experter. En första utvärdering visar att de första momenten i modellen håller samma kvalitet som de manuella insatserna vid den förra SNI-omläggningen.

Erfarenhet av användning av Företagsdatabasen är att bolag ibland byter bransch utan att verksamheten har förändrats. Man skulle önska att åtminstone stora företags bransch hålls konstant under året.

8 Övriga frågor

Efter det förra användarrådsmötet hölls en workshop om kortstatistik. Det var ett bra arbetssätt för att fokusera på en specifik fråga. En uppmaning är att det kan användas på fler områden.

9 Summering

Det var intressant information från SCB. Bland annat informationen om säkerhetsår. Ny version av SNI och ny NR-manual är på gång och användarrådet vill ha mer information om detta på kommande möten.

Det var bra med mer information om utvecklingen i tjänstehandeln, som är en fråga som många användare tittar på. Det var också bra med information om BNP från inkomstsidan och ML.